

BABEL.

Oktober • November
2019
Jaargang 28
Nummer 2

**Bestaat de échte man nog?
Bas, Chris en Domien maken
er een podcast over**

EEN ZOEKTOCHT NAAR DE BETEKENIS VAN ROKEN

WIE IS DE TROPISCHE TRUMP?

UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

FACULTEIT DER GEESTESWETENSCHAPPEN

Lieve *Babel*-lezer,

Misschien is het je al opgevallen bij het vorige nummer, maar we zijn aan het werk gegaan met thema's. Waar de Gay Pride een subtiele rode draad vormde door het vorige nummer heen, worden we in dit nummer aan het denken gezet over het begrip masculiniteit. En ja, dat is ook zeker interessant voor vrouwen. De tijd van de vrouw in de keuken en de man op het werk is voorbij. In het bedrijfsleven en in de politiek zijn vrouwen hard op weg om hun positie naast mannen in te nemen. Stapje voor stapje komt gelijkheid dichterbij. 2019 is dan ook een feestelijk jaar voor de vrouw, want honderd jaar geleden is het vrouwenkiesrecht ingevoerd. Met name in de media komt de veranderende positie van de vrouw in onze samenleving veel aan bod. *Babel* doet dit anders en draait de rollen om. Wij kijken in dit nummer niet naar de positie van de vrouw binnen de samenleving, maar hoe het eigenlijk staat met de positie van de man binnen al die vrouwelijke verwachtingen.

Met de huidige feministische golf, genderbegrippen die ter discussie staan en de eindeloze ruzies over de verschillen en overeenkomsten tussen man en vrouw op sociale media is het goed om eens stil te staan bij wat mannelijkheid eigenlijk nog in de huidige samenleving betekent. Zijn de stereotypen nog wel van toepassing? Zijn we aan het vertrutten met z'n allen of is de emancipatie nog lang niet waar deze zou moeten zijn? We blijven immers geesteswetenschappers en hebben hier dus wel het een en ander over te zeggen.

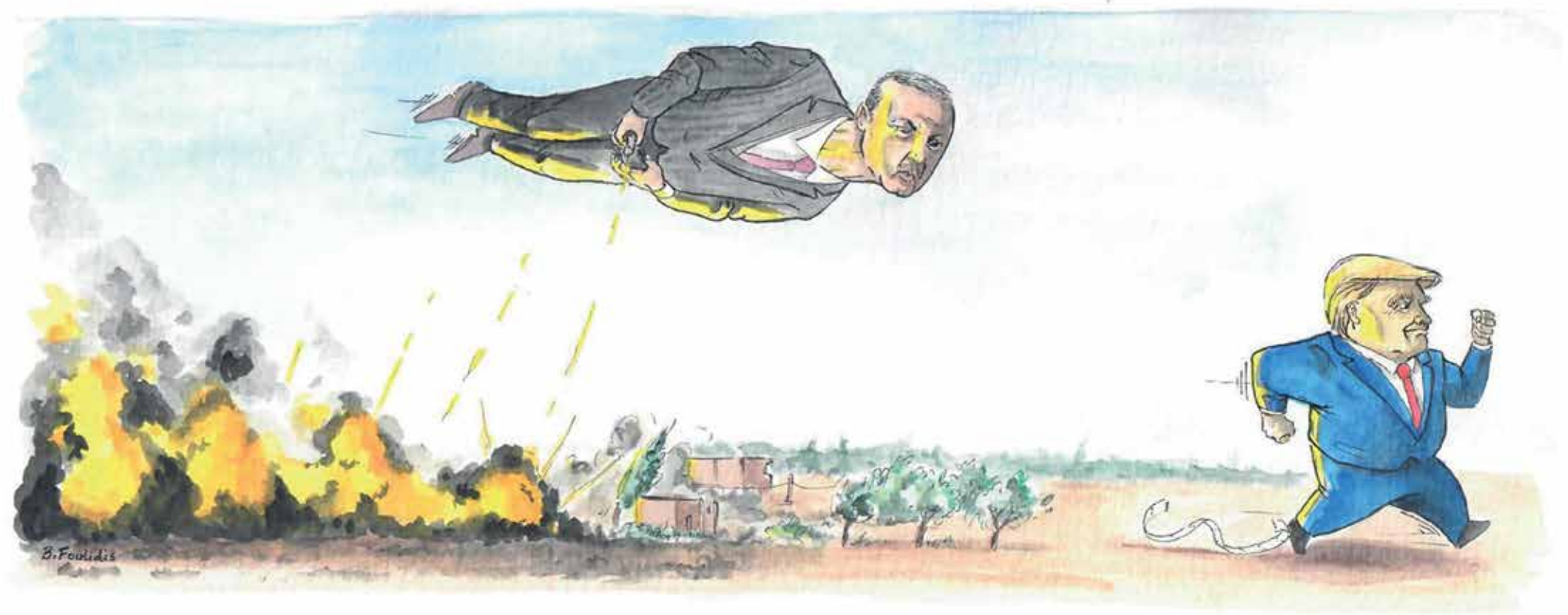
Daarom gingen we in gesprek met drie mannen die een van de populairste podcasts in Nederland maken. Zij gaven hun visie over de huidige status quo van masculiniteit in de samenleving. Geniet ook van een mooie reportage over tattoos, want hoe mannelijk zijn tattoos eigenlijk? Verder bezochten we de voorstelling *La Pretenza*, denken we na over de betekenis van roken en voeren we een kwetsbaar gesprek met Huib, de eigenaar van hét vogelbalkon in Amsterdam. Ook onze twee columnisten zullen je weer meevoeren in hun gedachtewerelden en er wordt een ode gebracht aan koffie en het waterkraantje op het Leidseplein. Kortom, een goed gevarieerd nummer om lekker te lezen tijdens de druilerige herfstdagen.

Tot in december!

Liefs,

Danielle, Maryse en Julianne

P.S. Onze website is gloednieuw en we zijn weer actief op Instagram, snel kijken dus!

IN GESPREK

Huib van der Mey over de vogels op zijn balkon

11

MOKUM

Liefdesbrief aan Huub

17

REPORTAGE

In beeld gebracht: tattoos, een lichaam vol inkt

24

02 HOOFDREDACTIONEEL • door Maryse Boonstra, Danielle Kliwon en Julianne van Pelt /// **04 ESSAY** De betekenis van roken • door Arthur Meijer /// **06 HET INTERVIEW** Man man man, de podcast • door Julianne van Pelt /// **10 COLUMN** • door Rosa Uijtewaal /// **11 IN GESPREK** Huib van der Mey • door Vincent Kupers /// **14 DE LIJST** Filosofisch idee • door Arthur Meijer /// **16 COLUMN** • door Vincent Kupers /// **17 GELEZEN, GELUISTERD, GEZIEN** *La Pretenza* • door Rosa Uijtewaal /// **19 MOKUM** Ode aan het waterkraantje op het Leidseplein • door Danielle Kliwon /// **21 ACHTERGROND** Over Jair Bolsonaro, de Tropische Trump • door Danielle Kliwon /// **24 REPORTAGE** Tattoos • door Danielle KLIWON /// **27 WIST JE DAT?** • door Danielle Kliwon /// **28 GEDICHT** • door Freek Hage

Mistdrinkers

Tekst /// Arthur Meijer Beeld /// Winonah van den Bosch

College has started again, tourists are not welcome in the garden and in the building.

Daar sta je dan met een peuk in je hand, terwijl een groep toeristen je argwanend staat aan te gapen alsof je een dier in de dierentuin bent. De Marlboro-man presenteerde het toch een stuk romantischer. Als je bij de Oudemanhuispoort bent geweest sinds het begin van het huidige studiejaar, herken je het bovenstaande bord wel, met de bijbehorende reactie van de enthousiaste – totdat ze het bord zien – toeristengroepen. Het beste dat je daartegen kan doen, is vanachter je mistwolk argwanend terugkijken. Tegenwoordig mag je het ook een rookwolk noemen. Vroeger noemden ze het mist: toen bestond er nog geen term voor roken (de wolk leek op mist en de roker dronk als het ware de mist op). Waarom roken we eigenlijk, en is er verschil tussen de man als roker en de vrouw als roker? Zelf ben ik er niet erg in thuis, en wat ik erover lees is nogal vaag: niemand schijnt het exact te weten.

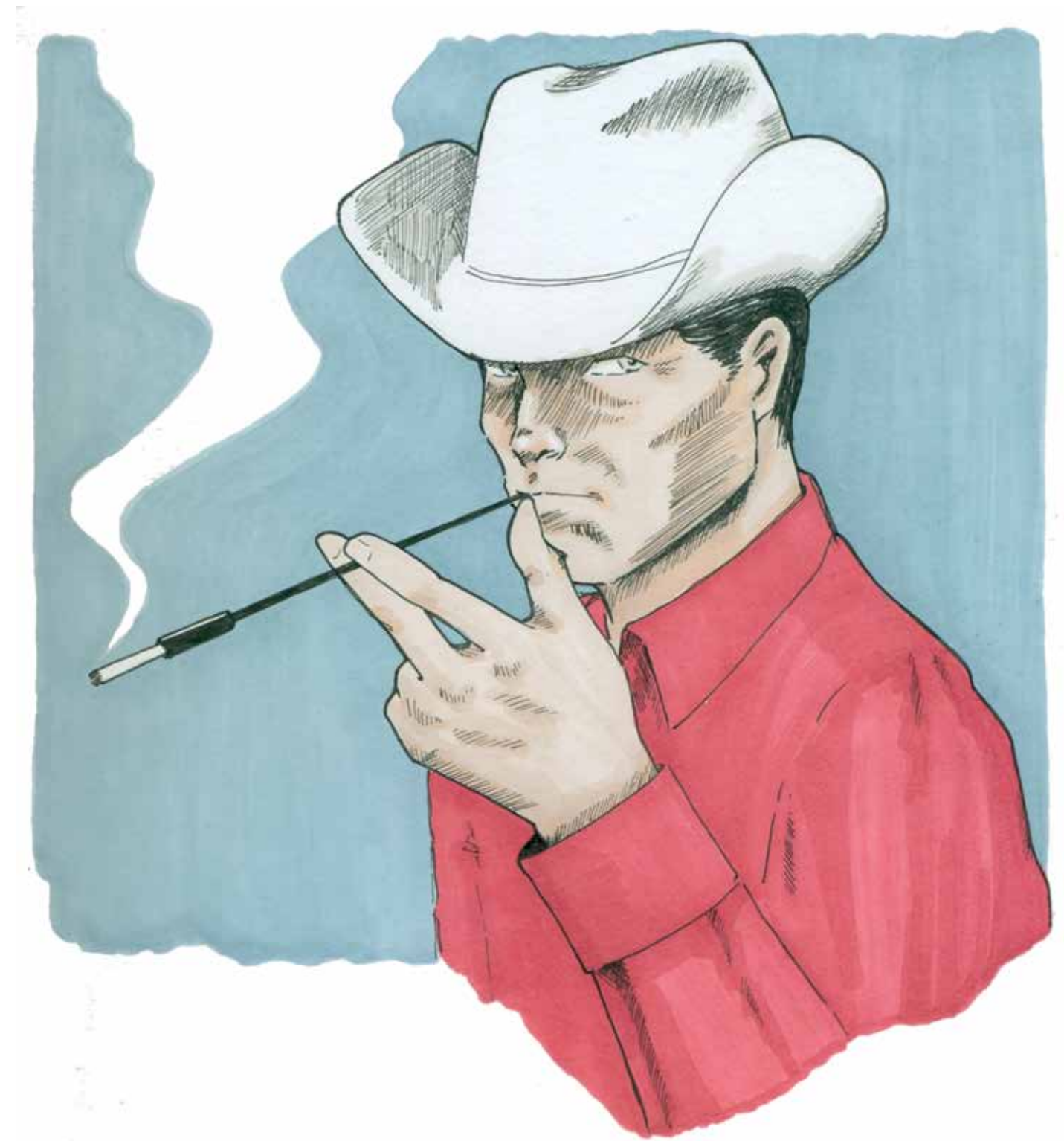
Maar goed, zelf ben ik nooit gaan roken uit rebellie of om mezelf mannelijker te voelen, dan wel te doen lijken. Sterker nog: ik rook, na vele omwegen, de shag die mijn moeder ook rookt. Mijn vader rookte Gauloises, intussen is hij ook overgestapt op Drum. Ik heb ook wel Gauloises gerookt; ik ben zo'n beetje elk bekend merk afgegaan voordat ik uiteindelijk een Drum-roker werd. De doorslag was eigenlijk de Oudemanhuispoort, daar komt zo'n beetje iedereen in de pauze met een filter tussen de lippen naar buiten om een sjekkie te draaien. Als student heeft dat hoogstwaarschijnlijk een economische oorsprong. Daar ligt trouwens het hoogtepunt van mijn 'rebellie': mijn moeder zou voor geen goud een filter meedraaien – ik zweer erbij.

Bij mij thuis rookt iedereen; ik ben uit pure nieuwsgierigheid ook begonnen. In de tijd van mijn ouders was het gebruikelijker om te roken dan nu: punkers, rockers en zo'n beetje elk bekend figuur had wel een sigaret tussen de lippen hangen. Tegenwoordig zie je het steeds minder. Waar ikzelf nog de meeste rokers zie is op de universiteit of op de portretfotootjes op de achterkant van filosofieboeken (wat het stigma 'intellectuele roker' aanwakkert). Naast een ivoren toren komt een verduisterende rookwolk op zijn tijd ook van pas wanneer je de wereld aanschouwt. Voor mij blijft roken toch een vorm van terugtrekken: kwartiertje voordat een tentamen

begint? Peuk. Pauze tijdens het studeren? Peuk. Is dat mannelijk? Is dat vrouwelijk? De bekendste figuur van het roken is waarschijnlijk toch nog de Marlboro-man, die als een loner-cowboy op de rug van zijn paard een sigaretje rookt. Dat heeft wel een 'western-vibe', die hoogstwaarschijnlijk als mannelijk wordt gezien.

Volgens mij is het onderscheid mannelijk/vrouwelijk lang niet zo goed afgebakend als we zouden willen. Voor mij zijn zaken als standvastigheid, autonomie en eigen inzicht, dingen die onder *mannelijk* zouden vallen, maar een vrouw die deze eigenschappen bezit is zeker niet minder *vrouw* en meer *man*. Veel van de eigenschappen, of liever deugden, die onder de ene categorie vallen, passen ook prima in de andere: deugden zijn immers eigenschappen die jou als *persoon* beter maken, of vooruithelpen, ongeacht of je nu man of vrouw bent. Een verslaving, roken dus ook, valt naar mijn mening niet onder deugden, en vind ik dus niet bepaald mannelijk of vrouwelijk. De enige reden om een onderscheid te maken binnen het roken lijkt mij een reclamestrategie te zijn, zoals de Marlboro-man dat uiteindelijk ook is. Waarom zou iemand een dunnere, langere sigaret genaamd Vogue of Glamm roken tenzij er wordt beargumenteerd dat je dan je vrouwelijke elegantie beter kan tonen? Waarom wordt iemand die een sjekkie rolt al gauw een bouwvakker genoemd? Waarom lijkt je plotseling intellectueel als je in je eentje in stilte een sigaret oprookt? Mij lijkt het niet dat je plotseling alle regels van elegantie doorhebt, een gebouw kan neerzetten of oneindigheid kan verklaren, wanneer je een bepaalde sigaret opsteekt. Maar het is natuurlijk wel fijn om met zoiets simpels ergens bij te kunnen horen. Daarnaast heeft de sigaret sinds de Tweede Wereldoorlog nog een extra positieve connotatie gekregen: de Amerikaanse soldaten hadden ze in hun rantsoen zitten en deelden ze uit onder de bevolking van de bevrijde gebieden. Daardoor hoorde de sigaret bij het imago van de good guys.

Ik denk eerlijk gezegd niet dat we roken om ons mannelijker of vrouwelijker te voelen; dat onderscheid is later pas aangebracht. Ik denk dat het uiteindelijk neerkomt op 'het onttrekken aan het alledaagse': net als alcohol hangt nicotine als een mist in je hoofd en lijken je alledaagse zorgen net even minder erg, ook al is het maar voor vijf minuten. Wie weet, misschien komen we er wel achter als we ons even terugtrekken en erover nadenken onder het genot van een sigaret. ▲

Moderne mannelijkheid

Het concept van *Man man man*, de podcast is helder: drie vrienden inclusief opnameapparatuur, die elke twee weken aan de hand van een onderwerp en stellingen uitzoeken hoe mannelijk ze eigenlijk zijn, en wat mannelijkheid tegenwoordig nog betekent. Bas Louissen, Chris Bergström en Domien Verschuuren, alle drie werkzaam bij de radio, maken met een Dutch Podcast Award op zak één van de populairste podcasts van Nederland. *Babel* ging met hen in gesprek over de huidige status van mannelijkheid in de samenleving en wat hun podcast hieraan bijdraagt.

Tekst /// Julianne van Pelt Beeld /// Danielle Kliwon

Zelf zien Bas, Chris en Domien zich niet als heel erg mannelijk en waren ze er ook niet bewust mee bezig. 'Ik zie mannelijkheid echt als houthakken, auto's rijden, dat soort dingen. Toch kwamen we er door de podcast achter dat echte mannelijkheid tegenwoordig niet meer lijkt te bestaan,' antwoordt Bas op de vraag wat hun definitie van mannelijkheid eigenlijk is. Met name uit reacties van luisteraars blijkt dat mensen het veel mannelijker vinden als je eerlijk bent en je je kwetsbaar durft op te stellen. 'Ik denk dat de man als jager-verzamelaar niet meer echt bestaat. Ik, en ook een aantal van mijn vrienden, zijn al in blinde paniek als we moeten klussen,' aldus Chris. Er wordt gegrinnikt. 'We praten het voor onszelf goed,' zegt Bas. 'Zolang je natuurlijk ontkent dat de échte man nog bestaat, hoeft je zelf niet meer aan die maatstaven te voldoen.'

De podcast met het onderwerp mannelijkheid is voortgekomen uit hun relaties. Chris en Bas belden vaak over confrontaties met hun vriendinnen. Het viel Chris bijvoorbeeld op dat hij de was stond te doen, terwijl zijn vriendin plankjes in de muur aan het schroeven was. Ook

Domien dacht wel eens na over de vraag: hoe mannelijk ben ik en hoe vrouwelijk is mijn partner eigenlijk? Toch is er nooit een specifiek doel geweest met de podcast. 'Het is niet onze bedoeling geweest om wetenschappelijk te gaan bewijzen hoe mannelijk we zijn,' aldus Domien. 'We zijn deze podcast begonnen omdat we het leuk vinden om te doen en het vormt tegelijkertijd een uitlaatklep,' vult Chris aan.

Toegestaan gluren

Uit de statistieken van *Spotify* blijkt dat de luisteraars 51% man, 49% vrouw zijn. Inmiddels staat in de omschrijving: '...ook leuk voor vrouwen!' De titel schrok namelijk nog wel eens af. Wat maakt deze podcast eigenlijk ook leuk voor vrouwen om naar te luisteren? 'Het is niet bedreigend, het is persoonlijk en geen groot testosteronkanon waar vrouwen van kunnen schrikken,' volgens Bas. 'Het is ook gewoon toegestaan gluren,' zegt Domien. 'Als ik met mijn vrienden aan het ene tafeltje zit en jij met je vriendinnen aan het tafeltje ernaast, ga je toch stiekem mee zitten luisteren.' Chris: 'En we zijn gewoon fucking goed. Nee, dat was een grapje.' Volgens de drie mannen kunnen de persoonlijke confrontaties

omtrent mannelijkheid ook gedeeld worden, omdat de podcast volledig vanuit een vriendschappelijke sfeer is opgezet. Dan durf je deze verhalen te delen. Ze kunnen ook niet wachten tot er een vrouwelijke variant van de podcast komt. Vrouwen hebben immers ook zo hun problemen met vriendjes, vriendinnen en familie waar mannen net zo benieuwd naar zijn.

Naast de podcast zijn alle drie de mannen werkzaam bij de radio: Bas en Domien bij *Qmusic* en Chris bij *Radio 538*. Ik vraag hen naar de rolverdeling tussen man en vrouw in de radiowereld. Lange tijd is de radio namelijk een echte mannenwereld geweest. 'Vrouwen hebben hierdoor echt een achterstand, ze moeten vechten voor hun plek,' vertelt Domien. 'Maar dit heeft denk ik ook te maken met rolmodellen die er niet waren. De nieuwe generatie heeft deze nu wel, Claudia de Breij is hier een goed voorbeeld van.' Tegenwoordig vinden ze de radio geen mannenwereld meer. Achter de schermen is de rolverdeling namelijk totaal anders. Bij *Qmusic* werkt er, volgens Domien, 60% vrouw en 40% man. Ook Chris stemt in dat bij 538 veel vrouwen achter de schermen werken. Domien over

de ochtendshow bij *Qmusic*: 'Ik vind Mattie en Marieke heel gewaagd aan elkaar. Ik vind Marieke zelfs af en toe botter dan Mattie. Ook zij vormt een goed rolmodel als vrouwelijke radiomaker voor de huidige generatie.'

Kwetsbaar? Dat is pas mannelijk!

De podcast bestaat niet alleen maar uit de zoektocht naar mannelijkheid. Ook worden er persoonlijke zaken gedeeld, zoals depressieve gedachten, het verliezen van familieleden en het beëindigen van een relatie. Uit deze onderwerpen blijkt dat de definitie van mannelijkheid aan het veranderen is. Er kwamen namelijk veel reacties op deze verhalen, waaruit duidelijk werd dat het kwetsbaar opstellen als heel mannelijk wordt ervaren. Wél voornamelijk door vrouwen. 'Ik krijg nog steeds reacties van mensen op mijn verhaal over het overlijden van mijn moeder. Dat is hartverwarmend,' aldus Chris. 'Over het delen van de depressieve gedachten heb ik lang getwijfeld of ik dat wilde vertellen, maar als ik reacties krijg

van iemand die in diezelfde gedachtewereld zit, ben ik toch blij dat ik het gedeeld heb,' zegt Bas. 'Mensen vinden die openheid heel mannelijk.' Stereotype-beelden over mannen en vrouwen lijken in deze podcast langzaam uitgevaagd te worden. Toch geeft Chris aan dat hij de verschillen tussen man en vrouw, het biologische aspect daargela-

‘MENSEN VINDEN
DIE OPENHEID HEEL
MANNELIJK’

ten, wel heel fijn vindt: 'Ik vind het heerlijk dat ik vrouwen af en toe niet begrijp en dat die spanning er is.' Domien en Bas knikken instemmend. 'Vrouwen dagen je ook veel meer uit. Anders wordt het ook alleen maar met je maten in de kroeg zitten en dat is 90% van de tijd heel leuk, maar niet altijd heel leuk,' aldus Bas. Er wordt gelachen.

Bas en Chris zagen de toekomst van de podcast al rooskleurig in en inmiddels is Domien ook om. Er zit volgens de drie mannen steeds meer ontwikkeling in. In plaats van losse verhalen worden de afleveringen meer gesprekken. Ook scheelt het volgens hen dat je de 'karakters' niet meer hoeft te leren kennen. Luisteraars weten inmiddels wie de podcastmakers zijn. En ondanks hun vriendschap weten ze lang nog niet alles van elkaar, dus er blijft genoeg te vertellen. 'Vooral Bas is een onuitputbare bron van gekke verhalen,' zegt Domien. Daarnaast draagt ook het inzoomen op specifieke onderwerpen bij aan een constante stroom van verhalen: in de kroeg met een biertje bespreek je immers niet met elkaar wat voor dagcrème je gebruikt. De successen blijven maar komen: vanaf februari 2020 zijn Bas, Chris en Domien ook in de theaters te zien. Voor wie dacht een kaartje te kunnen scoren: de tour is helaas volledig uitverkocht.

Ter afsluiting legde ik hen nog een aantal vraagstukken voor:

Echte mannelijkheid bestaat niet

Chris: 'Ik denk dat iedereen bij mannelijkheid denkt aan het stereotype: konijn slachten, villen, je kent het wel. Dat soort mannelijkheid is wel een beetje aan het uitsterven. Je wil een kort antwoord hè? Nee, echte mannelijkheid bestaat niet. Of wacht, misschien toch wel...'

Domien: 'Nee, ik denk dat dat echte mannelijke stereotype niet meer bestaat. Het is tegenwoordig allang niet meer zo dat een man van zijn werk thuis komt, terwijl zijn vrouw de hele dag in de keuken staat.'

Chris: 'Bas, nu jij, kort antwoord geven.'

Bas: 'Ik sluit me bij jullie aan.'

‘WE ZIJN GEEN
OPINIEMAKERS EN
DAT WILLEN WE OOK
NIET ZIJN’

Gendernormen zijn seksistisch

Domien: 'Ik vind dit heel moeilijk. Ik ben een blanke, heteroseksuele man uit Europa en heb hier dus heel weinig mee te maken, maar ik weet hoe lastig andere mensen het hiermee kunnen hebben. Ik zou me dus wel inzetten om hier iets aan te veranderen.'

Sam Smith heeft recent aangekondigd dat hij door de pers niet meer aangesproken wil worden met hij of zij.

Domien: 'Ik ben degene die deze artiest aan moet kondigen, dus heb ik de verantwoordelijkheid om daaraan mee te werken. Vanuit mijn rol als radiomaker wil ik daar ook graag bij helpen.'

Chris: 'Ik denk dat wij nooit expres seksistische dingen in onze podcast zouden zeggen. In ieder geval zouden wij dit nooit zo bedoelen.'

Domien: 'Wij zijn niet de podcast die gaat benoemen hoe we met genders om moeten gaan. Maar als iemand het hier met ons over

zou willen hebben of ons erop aanspreekt zou ik dat natuurlijk willen bespreken.'

Chris: 'Als daar behoefte aan is, zouden we natuurlijk altijd kunnen gaan kijken of onze woordkeuze bijgeschaafd moet worden.'

Bas: 'Wij willen niemand boos maken. We beledigen eigenlijk alleen maar onszelf.'

Chris: 'Daarnaast zijn we geen opiniemakers en dat willen we ook niet zijn.'

Vrouwen- of mannenvoetbal?

Domien: 'Allebei niet.'

Bas: 'Heel eerlijk? Toch wel mannenvoetbal.'

Chris: 'Ja, voor mij ook.'

Bas: 'Alhoewel, als je Amerika zag in de finale vrouwenvoetbal...'

Podcast of radio maken?

Chris: 'Het live-aspect van radio maken blijft heel magisch. Maar de podcast is weer bijzonder, omdat we dat als drie vrienden maken en zelf bedacht hebben.'

Bas: 'Je moet kiezen!'

Chris: 'Ik wil niet kiezen!'

Domien: 'Voor mij radio maken. Dat is mijn eerste liefde en het live-aspect van radio is super bijzonder.'

Bas, onmiddellijk: 'Podcast.' ▲

Benieuwd geworden naar de podcast? Luister op *Spotify*: *Man man man, de podcast*.

Deugen we of niet?

Ter ere van haar debuutfilm publiceerde *Het Parool* (20 september 2019) een interview met Halina Reijn. De titel luidde: 'We zijn beesten met een laagje beschaving'. Hoewel deze titel Reijns uitspraak enigszins uit zijn verband rukt – zij vermeldde dit slechts in een bijzin – blijft het idee van het kwaad dat in ieder mens schuilt fascinerend. Waarom zijn we zo bereid te geloven in de kwaadaardige natuur van mensen?

Beschaving is een dun laagje vernis. Het is een veelgehoorde mantra waar de gemiddelde persoon blind in durft te geloven. We zijn van nature egoïstisch en slecht, en laten ons goede gedrag al varen bij de eerste kans om onze eigen belangen te behartigen. Het idee dat mensen zondig zijn, zit blijkbaar heel diep. Hierin lijken we de erfenis van het christendom nog lang niet te hebben afgeschud. Toch bood juist religie handvaten om met deze natuurlijke zondigheid om te gaan.

Het meest recente geluid tegen de vernistheorie komt van Rutger Bregman, die onlangs zijn nieuwste boek, *De meeste mensen deugen*, uitbracht. Bregman stelt dat juist in (natuur)rampen en crisissituaties het altruïsme van de mens sterker is dan het egoïsme. Mensen zijn geneigd het goede te doen. Door een lans te breken voor de sociale en empathische natuur van mensen predikt hij, als domineeszoon, een revolutie van een radicaal realistisch mensbeeld.

Het klassieke argument voor de vernistheorie is de ellendigheid waar mensen toe in staat zijn in strijd. Bregman brengt hier tegenin dat moderne oorlogen zelden zonder het gebruik van drugs gevoerd worden. Hij haalt anekdotes aan van de Amerikaanse Burgeroorlog, waar soldaten liever over elkaars hoofd schoten en hun geweren eindeloos opnieuw laadden, zodat ze niet hoefden te doden. Slechts door het schieten een reflex te maken in trainingen van de Vietnam-soldaten, steeg de efficiëntie van soldaten in vuurgevechten. Het resultaat is een getraumatiseerde generatie. We kunnen elkaar afschuwelijke dingen aandoen, stelt Bregman, maar het is niet ons natuurlijke gedrag. Verontrustend is wel dat de ergste misdaden begaan worden vanuit de veronderstelling dat het juiste wordt gedaan.

Misschien schuilt er wel wat in Bregmans 'nocebo': door te geloven dat de meeste mensen kwaad in de zin hebben, ga je je er ook naar gedragen. Een kwestie van de aanval is de beste verdediging. Misschien zijn we wel geconditioneerd alles wat rationeel is te vertrouwen en wat emotioneel is te wantrouwen. Het menselijke instinct is daarbij verdacht. We hebben zo'n angst voor de menselijke natuur dat we vastklampen aan de 'beschaving' die mensen in het gareel zou houden. Misschien moeten we ons afvragen of dat wat we beschaving noemen niet gewoon onze natuur is, die haar neiging tot samenwerken tentoonspreidt.

Het is interessant dat we geneigd zijn het slechtste in de mens te zien, terwijl het omgekeerde meestal waar is. Is de onzekerheid over onze eigen 'zondige' gedachten de oorzaak van een kwaadaardig mensbeeld? Legitimeert een negatief mens-beeld persoonlijk 'slecht' gedrag? Want als anderen egoïstisch handelen dan is het mij ook wel toegestaan. Is het gewoonweg makkelijker het slechte in de mens te zien, zodat je een bepaalde afstand kan bewaren? Ben je dan slechts een slachtoffer van andermans kwaadaardige bedoelingen? Laten we tegelijkertijd ons mensbeeld ook niet afhangen van hoe het ons uitkomt?

Misschien is de relevantie van dit vraagstuk niet wie de absolute waarheid in pacht heeft: de pessimisten of de optimisten. Misschien kunnen we ons beter wapenen tegen de selffulfilling prophecy, die een negatief mensbeeld in stand houdt. Misschien ligt de kracht wel in het willen geloven dat het waar is, omdat we een alternatief voor cynisme nodig hebben. Maakt een collectief geloof in $2+2=5$ dat geen realiteit? Of het nu wel of niet objectief juist is, een idee kan een redmiddel zijn om radicaal anders naar dezelfde wereld te kijken. Hoop doet leven. En laten we daar juist nu wat van kunnen gebruiken. ▲

Tekst /// Rosa Uijtewaai

Het balkon vol levende herinneringen

De vrouw van Huib had altijd al een sterke band met vogels. Deze werd tijdens haar langdurig ziekbed alleen maar sterker. Vandaag de dag zullen de vogels haar niet meer bij het balkon aantreffen, maar dankzij Huib zijn ze nog niet vertrokken.

Tekst /// Vincent Kupers Beeld /// Benjamin Schoonenberg

Een regenbui geeft het groen in de Plantagebuurt, dat al enkele weken smacht naar vocht, een flinke lading water. Het zakt in het gras van het Overlooppplantsoen en de planten van de Hortus Botanicus nemen het gulzig in zich op. Midden in deze omgeving, waar de natuur weer op krachten komt en de geur van een regenbui in de lucht hangt, staat de statige woning van Huib van der Mey. Verscheidene duiven en een reiger – die alsnog het natuurlijke overwicht heeft – zitten verveeld op zijn balkon; ze wachten op wat komen gaat.

Doorweekt door de regen van zonet, bel ik aan bij het huis met de vogels. De deur gaat onmiddellijk open en van boven hoor ik een stem, waarvan de herkomst onduidelijk is. Ik denk dat ik iemand 'kom binnen' hoor zeggen, of tenminste, dat hoop ik – dus naar binnen gaan is wat ik doe. Op de eerste verdieping tref ik meneer Van der Mey aan in een kamer gevuld met boeken. Veruit de meeste zitten slecht in hun banden, wat volgens Huib betekent dat de boeken hun kwaliteit door de jaren heen wel bewezen hebben. 'Als een boek kapot is gelezen dan zit je goed; wanneer het nog glad is, kan je het wel vergeten.'

De criteria die hij gebruikt bij de aanschaf van zijn boeken vertonen overeenkomsten met de redenen waarom hij in 1972 zijn huidige

woning uitkoos. Hij vertelt dat het zien van het huis hem destijds direct een aangenaam gevoel gaf, alsof hij daar thuishoorde. 'Het had de charme van een zekere voornaamheid, die het inmiddels is kwijtgeraakt, maar waarvan de restanten nog te zien zijn.' Het moet net zoals bij de boeken aangetast zijn, gehavend. Het is voor

‘DOOR DE VERHALEN DIE GEVORMD ZIJN IN DIE PERIODE, HEBBEN DE VOGELS ZICH ONLOSMAKELIJK MET HET HUIS VERBONDEN’

hem belangrijk dat de geest van de vorige eigenaar terug te zien is. Deze kijk op de dingen is door de jaren heen enigszins afgezwakt, tenminste dat vindt hijzelf. Huib vertelt lichtelijk ironisch dat hij 'uiteindelijk wel een rationele man is geworden die in de praktijk van het leven zit, en daar is het natuurlijk onacceptabel om je te verliezen in de romantiek.'

Het verleden van de balkonbewoners

Inmiddels woont Huib er al 47 jaar en het lijkt erop dat hij steeds meer verknocht raakt aan de geest van het huis. Dat blijkt onder andere uit zijn afkeer tegen veranderingen aan de woning en de buurt waarin het huis zich bevindt. De veranderingen moeten op een min of meer natuurlijke wijze tot stand komen, anders veroorzaakt het volgens hem ongeluk. De authenticiteit mag niet zomaar verloren gaan. 'Als je aan deze omgeving gaat prutsen, zoals de gemeente soms doet, dan wordt het akelig steriel.'

Huib is er, kortom, van overtuigd dat een huis een bepaalde geest heeft. 'Als je daarmee rommelt, dan keert het huis zich tegen jou.' Tot de geest van het huis behoren ook de vogels die iedere dag te vinden zijn op het balkon. Niet alles krijgt zomaar deze status toegewezen; er moet wel het een en ander voor gebeuren. Elk afzonderlijk onderdeel van het huis heeft een eigen verhaal over de weg naar de versmelting met de geest. In het geval van de vogels op het balkon, heeft het zijn wortels in een periode waarin Huib nog met zijn vrouw door de grachten van Amsterdam voer. Door de verhalen die gevormd zijn in die periode hebben de vogels zich onlosmakelijk met het huis verbonden.

Het was voor Huib gebruikelijk om samen met zijn vrouw aan het einde van de middag, 'tijdens onze borrel', te gaan varen. Terwijl ze gemoedelijk door de grachten voeren, genietend van bier en wijn, hield een reiger hen telkens gezelschap. Ze hebben hem of haar – het geslacht is vooralsnog onbekend – Ringeling genoemd, aangezien

hij/zij als een van de weinige een ring om de poot had. Huib vertelt dat Ringeling er tijdens het varen altijd bij was, maar ook daarna, toen zijn vrouw verlamd raakte en het varen niet meer mogelijk was. Ze voerde Ringeling in het begin nog in het Overloopplantsoen en later alleen nog op het balkon. 'Die Ringeling kwam voortdurend langs, dikwijls in de nacht nota bene.'

‘IK VIND HET EMOTIONEEL MOEILIK OM DEZE VOGELS GEEN ETEN TE GEVEN, ZE HADDEN NAMELIJK EEN BIJZONDERE RELATIE MET MIJN ZALIGE’

Dan is er nog een andere vogel, een houtduif, die ook met gemak het balkon weet te vinden. Deze verscheen ten tonele toen Huibs vrouw nog de post deed om haar rechtenstudie, waaraan ze op latere leeftijd begon, te bekostigen. Tijdens het bezorgen 'had de houtduif de gewoonte om op de hoed van mijn vrouw te gaan zitten. Dit gebeurde wanneer ze de post in de bussen deed, die duif bewoog gewoon mee.' Vandaag de dag herkent hij de duif meteen: 'Hij heeft een decen-

uitstraling, waardoor hij makkelijk te onderscheiden is van de andere duiven. Hij weet ook wie ik ben, en daar heb ik natuurlijk een zwak voor.'

Dieren als emotiedragers

Als laatste is er de duif genaamd Bruintje. Ondanks dat de duif 'zo stom is als het achtereind van een varken', draagt hij een aangrijpend verhaal met zich mee. De vrouw van Huib kreeg een dwarslaesie door een kankergezwell in haar rug, waardoor haar bewegingsvrijheid steeds verder afnam. Ze leefde op den duur vooral in de bovenkamer van het huis. 'De vogels, waaronder Bruintje, maakten in de periode voor het ziekteproces al een groot deel uit van haar Oleven, maar toen ze er middenin zat, werden ze alleen nog maar belangrijker voor haar. Iemand die zich maar drie meter kan verplaatsen met de rolstoel zoekt een manier om de situatie enigszins te vergeten.'

Tijdens haar ziekte begon ze met tekenen, omdat het volgens Huib nagenoeg het enige was wat ze nog kon doen. Hij vertelt dat ze allerlei dingen tekende, maar vogels waren wel de hoofdmoot. Het aangrijpende aan de collectie schilderijen is dat deze, naast dat het een beeld schetst van haar beleavingswereld, ook laat zien hoe ze zich in die periode voelde.

Het gebruik van kleur was voor haar een manier om emoties uit te drukken. Een pakkend voorbeeld is een tekening van de bovenkamer en het uitzicht naar buiten. De ruimte binnenshuis is somber en grijs getekend door het gebruik van grijze tinten. Het uitzicht biedt daarentegen een kleurrijke voorstelling van de natuur rondom het huis, die door haar ziekte onbereikbaar was geworden.

Ze gebruikte de natuur, en in het bijzonder vogels op het balkon, om haar gevoelens vorm te geven. Een groot gedeelte van de tekeningen is tamelijk vrolijk, wellicht omdat het tekenen van de vogels haar liet wegdromen naar het onbereikbare. Ook zijn er tekeningen waarin de radeloosheid van de situatie naar voren komt. Deze bestaan uit fundamentele lijnen van gezichten, die volgens Huib pure wanhoop uitstralen. Elke keer dat hij ze ziet, bezorgen de tekeningen hem nog de rillingen.

Wel of niet met vakantie?

Het contact met de vogels was voor de vrouw van Huib een manier om haar gedachten op iets te projecteren. Ongeacht hoe zij zich voelde, waren Ringeling, Bruintje en de houtduif rond etenstijd op het balkon. Voor hen was het vooral een routinekwestie, opgeroepen door primitieve gevoelens. Maar door hun aanwezigheid kon zij haar ellendige situatie ontvluchten. Haar emoties werden gedragen door de vogels.

Deze emoties waren het sterkst bij haar drie lievelingsvogels en mede daarom zijn het nu ook deze vogels die Huib een warm hart toedraagt. Als hij ze ziet denk hij aan het verleden, toen ze er nog was. 'Ik vind het emotioneel moeilijk om deze vogels geen eten te

geven, ze hadden namelijk een bijzondere relatie met mijn zalige. Vroeger had ik helemaal niets met die beesten; ik vond kraaien zwarte, gemene beesten, maar nu zie ik het heel anders. Als ze me zien dan krassen ze naar me.'

In de periode na het overlijden van zijn vrouw hielpen de vogels bij het verwerken van zijn verdriet. Hij vertelt dat het een aparte uitwerking had op zijn emoties. 'Soms kreeg ik er de tranen van in mijn ogen als ik Bruintje aankeek, maar als ze gedroogd waren, voelde ik me weer een stuk beter. Het huilen gaf me verlichting. Het is infantiel, maar dat hoort bij iemand van 81.'

Of hij doorgaat met het voeren weet hij nog niet. Het is namelijk bijna onmogelijk om alleen een paar vogels aandacht te geven. Huib zegt dat de duiven door hun 'uiterst ontwikkelde communicatiesysteem' hem op den duur te slim af zijn. 'Als ik Bruintje eten wil geven – wat ik altijd graag wil doen – komen er tientallen anderen. Dat kan ik me niet veroorloven.'

Naast dat de vogels behoren tot de geest van het huis, leeft er een andere, veel krachtigere geest voort in de dieren, namelijk die van zijn overleden vrouw. 'Misschien moet ik gewoon op vakantie gaan, maar dan weet ik zeker dat Ringeling weg is als ik terugkeer.' ▲

Twee voor de prijs van een

De Lijst is bedoeld als opstapje in de filosofie. Hierin zal kort een filosoof of filosofisch idee worden besproken waarmee je zelf verder aan de slag kunt, mocht je dat willen. Is dit het geval? Onderaan staat een aantal werken die de filosoof of het idee goed representeren of uitleggen. Deze keer: **Ludwig Wittgenstein**.

Tekst /// **Arthur Meijer** Beeld /// **Dorota Dabrowska**

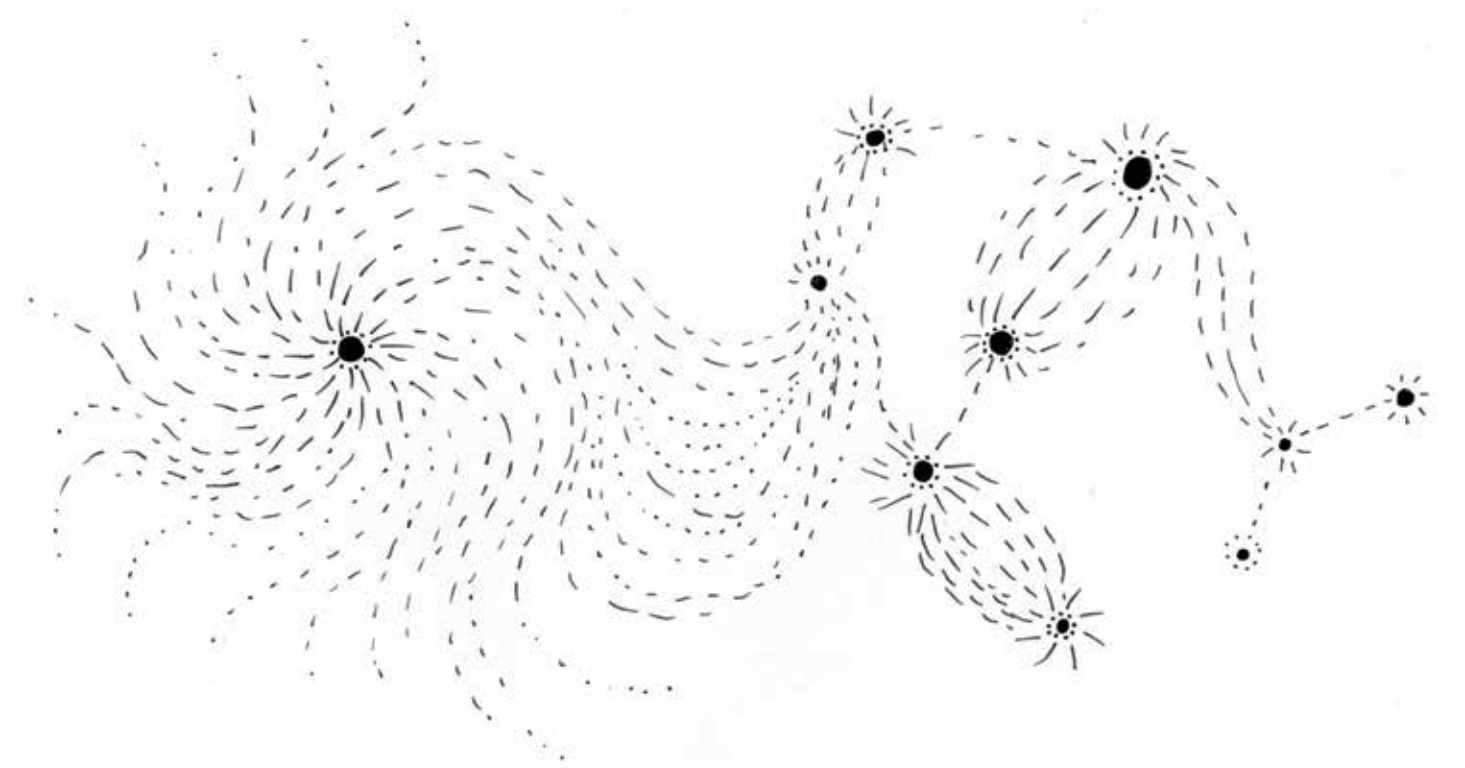
Ludwig Wittgenstein (1889 - 1951) was een veelzijdig filosoof. Hij heeft zich beziggehouden met taal, logica en psychologie. Wittgenstein is een hoeksteen van de moderne filosofie maar ook iemand die veel is bekritiseerd en wiens stellingen niet altijd juist bleken te zijn. Zelf had Wittgenstein dit ook door, waardoor er twee periodes in zijn werk te onderscheiden zijn die vaak worden aangeduid met de termen: ‘vroeg’ Wittgenstein en ‘late’ Wittgenstein.

De vroeg Wittgenstein is de Wittgenstein die de *Tractatus logico-philosophicus* (1922) publiceerde. De late Wittgenstein heeft onder andere de *Philosophische Untersuchungen* (1953) uitgebracht. Het onderscheid tussen deze twee periodes heeft te maken met het feit dat Wittgenstein veel van zijn ideeën en stellingen uit de Tractatus later heeft herzien – sommige deels, andere in hun geheel.

In de Tractatus stelde Wittgenstein dat taal één logische essentie had en dat we alle problemen in de filosofie op konden lossen door deze essentie, en daarmee taal, duidelijker uit te leggen. Later gooide Wittgenstein het over een andere boeg: taal was niet iets met één logische essentie, maar een verzameling van ‘taalspelen’ waartussen ‘familiegelijkenissen’ bestonden. Naast deze zijn er nog meer ontwikkelingen te bespeuren in Wittgensteins werken, maar dit artikel zal zich bezighouden met zijn veranderde idee over taal. Om te beginnen het idee van ‘een logische essentie van taal’: de Tractatus bestaat uit zeven hoofdstellingen, elk ondersteund door stellingen aangeduid met een decimaal (1. Is een hoofdstelling, 1.1 licht deze toe, 1.1.1 licht 1.1 toe). De laatste en meest bekende hoofdstelling is: ‘Van dat, waarover niet kan worden gesproken, moet men zwijgen’. Dit houdt in dat men alleen zinvolle volzinnen kan spreken. Een zinvolle volzin is ‘een waarheidsfunctie van de elementaire volzinnen’. Hiermee bedoelt Wittgenstein dat men alleen over het bestaan van zaken kan spreken. Een volzin is een zin die het verband tussen zaken (‘Sachverhalten’) stelt. Volgens Wittgenstein (in de Tractatus) is de wereld niets meer of minder dan deze ‘standen van zaken’. Onze taal heeft dus slechts betrekking tot standen van zaken. Men kan van een tafel zeggen dat hij bruin is, dat hij vier poten heeft, enzovoort.

Hieruit volgt dat metafysische zaken niet besproken kunnen worden: men kan ze niet aanwijzen in de wereld en ze zijn dus geen standen van zaken. Metafysische dingen, zoals religie, zijn dingen die men wel kan voelen, maar niks zinnigs over kan zeggen. Men kan slechts spreken over dingen die daadwerkelijk in de wereld bestaan. Alle taal is dus te reduceren tot logica – tot elementaire standen van zaken. Hieruit volgt ook een van de zaken die Wittgenstein later zal tegenspreken. Als de logica de taal begrenst en ons denken de logica begrenst, dan is het einde van *mijn* taal ook het einde van *mijn* wereld. Dit is solipsisme: het bestaan van één wereld: *mijn* wereld. Dit maakt een privétaal mogelijk, aangezien *mijn* wereld ook *mijn* taal impliceert met weer een eigen logica die alleen *ik* kan begrijpen.

Later, onder andere in zijn *Philosophische Untersuchungen*, zal Wittgenstein zijn eerdere argumenten voor privétaal weerleggen. Dit doet hij door te stellen dat taal niet iets is wat één logisch fundament heeft, maar dat het bestaat uit een aantal ‘taalspelen’ waartussen ‘familiegelijkenissen’ bestaan. Wittgenstein is allesbehalve duidelijk; hij schrijft enkel in stellingen, laat een volgende stelling als uitleg dienen, werkt ze nooit uit, maar laat dat aan de lezer over. Hierdoor is het beter om een voorbeeld te geven. Eentje die Wittgenstein-lezers bekend voorkomt: een taalspel. Een taalspel kan simpelweg bestaan uit bevelen geven en opvolgen. Een hele simpele variant hiervan speelt zich af op een (mogelijke) bouwplaats. Eén bouwvakker beveelt de ander om een plaat te halen: Plaat, hier! De ander weet dan dat hij een voorwerp moet halen dat afgesproken is om ‘plaat’ te heten en die naar de aangewezen plek ‘hier’ te brengen. Volgens Wittgenstein is dit één van de manieren waarop taal kan functioneren. We kunnen dit voorbeeld ook uitbreiden met kleur: een plaat van een bepaalde kleur moet worden gebracht – alleen als je weet wat afgesproken is om rood te heten, weet je welke plaat gehaald moet worden. Andere taalspelen, zoals taalgebruik op school, thuis, etc., tonen gelijkenissen met dit voorbeeld, maar zullen nooit geheel samenvallen, vandaar de term familiegelijkenissen: net als in een familie kan je gelijkenissen tussen broers en zussen zien, maar ze zijn nooit exact gelijk. Deze familiegelijkenissen impliceren ook dat er niet één logisch fundament kan zijn: het ene taalspel verloopt volgens andere afspraken dan het andere.

Zo gaat Wittgenstein langs verschillende modellen van taalspelen en breidt ze telkens verder uit om aan te tonen dat afspraken in taal alleen gelden als ze voor iedereen gelden. Een privétaal is dus onmogelijk. Een andere manier waarop een privétaal onmogelijk is, is dat er geen onderscheid gemaakt kan worden tussen denken dat je een regel volgt en een regel volgen. Als taal openbaar is, dan is een regel volgen voldoende: wanneer ik iemand zou uitleggen hoe een rekensom werkt, en hij op een telraam de juiste hoeveelheid kralen verschuift, dan weet ik nooit zeker of hij daadwerkelijk de regel volgt, of toevallig het juiste aantal kralen verschuift – de herhaling zal het leren. In een privétaal zou je dus altijd kunnen zeggen dat je de regel volgt: zolang jij dat denkt, zal het wel waar zijn, er is immers niemand om te controleren of de uitkomst juist is. Uiteindelijk is (in taal) alleen de uitkomst openbaar. Zolang die overeen lijkt te komen met de afgesproken regels kan er gebruik worden gemaakt van de taal. Het solipsisme uit de Tractatus is daarmee dus volledig van tafel geveegd.

Zoals eerder vermeld is, had Wittgenstein een allesbehalve duidelijke schrijfstijl. Wanneer je het vak *Logica en de Linguistic Turn* volgt in het eerste jaar van een bachelor Filosofie (of wanneer je daar zin in hebt) krijg je dan ook te horen dat je niet moet schrijven zoals Wittgenstein doet. Hij wordt door Grayling, de schrijver van het boek over hem in de *Kopstukken*-reeks, dan ook gezien als iemand die het riskeert om als een charlatan achter retoriek te schuilen, zonder echt iets te zeggen te hebben. Mijs inziens is Wittgenstein dat geenszins, maar wanneer je over Wittgenstein wilt schrijven,

snap je wel Graylings punt: wat zegt Wittgenstein nu eigenlijk? Het is lastig, zo niet onmogelijk, om hem geheel te doorgronden. Toch lijkt je zijn gedachtegang te kunnen volgen, wanneer je zijn werk leest. Pas wanneer je het boek neerlegt en zou moeten herhalen wat erin staat, besef je je dat Wittgenstein complex, of simpelweg warrig, schrijft.

In het voorwoord van zijn Tractatus stelt Wittgenstein ook dat hij weigert om te refereren aan andere auteurs: het maakt hem niets uit of wat hij denkt al eerder gedacht is. Combineer dit met het weigeren van argumenteren, slechts nog meer stellingen geven, en je stevent af op een flinke onvoldoende in de huidige academische wereld. Dat laat niet weg dat we ons brein nog steeds kunnen breken over zijn cryptische teksten. Mocht je besluiten over hem te schrijven, onthoud dan dat hij een van de weinigen is die met zo’n schrijfstijl is weggekomen. Doe hem dus pas na wanneer je er geen cijfer meer voor hoeft te halen. ▲

Wil je meer leren over Wittgenstein? Kijk dan naar de volgende titels:

- Wittgenstein, L., 1998, *Tractatus Logico-Philosophicus*, trans. Hermans, W.F., Atheneum-Polak & van Gennep, Amsterdam
- Wittgenstein, L., 1992, *Filosofische Onderzoekingen*, trans. Derksen, M., Terwee, S., Boom, Amsterdam
- Grayling, A.C., 1999, *Wittgenstein*, Kopstukken Filosofie, trans. Bos, T., Lemniscaat, Rotterdam

La Pretenza: een spiegel van onze eigentijdse decadentie

Deze vertelling over de in verval geraakte Siciliaanse landadel ten tijde van de Risorgimento (Italiaanse eenwording, 1820-1870) houdt de hedendaagse bourgeoisstedeling én toneelbezoeker een spiegel van zijn decadentie voor.

Tekst /// Rosa Uijtewaal

La Pretenza is een theaterbewerking van Tomasi de Lampedusa's *Il Gattopardo* (*De tijgerkat*) uit 1958 herwerkt door Jan Hulst en Kasper Tarenskeen en onder de vleugels van zowel Frascati Producties als Theater Oostpool. In *La Pretenza* volgen wij de adellijke familie Gattopardo, die onder leiding van Don Fabrizio de grip op de realiteit verloren heeft. Zich onbewust van de aanzwellende revolutie in hun landerijen en vervreemd van de rest van de wereld, blijft de voornaamste bezigheid van de familie het appreciëren van de goede spijsen en de zoektocht naar de juiste metaforen voor het leven.

Don Fabrizio's zoon Paolo, gespeeld door Thomas Höppener, verbeeldt prachtig de machteloosheid van de oude adel. Paolo staat symbool voor een elite die zich langzaam bewust wordt van zijn eigen irrelevantie en onbekwaamheid. Tijdens een discussie met zijn geliefde, blijkt Paolo niet in staat te zijn Tancredi (Tim Linde) te kunnen overtuigen van het belang van de uitverkoren status van de adellijke families. Een gefrustreerde Paolo verwijt Tancredi een gebrek aan inzicht, intelligentie en gevoel voor nuance. De scène toont het wederzijdse onbegrip tussen een elite die zich Zonnegod waant, en de rest van de samenleving die niet in datzelfde sprookje leeft.

Een keerpunt in het verhaal is de burgeroorlog die samengaat met de Italiaanse eenwording tussen het Italiaanse leger, dat onder leiding van Giuseppe Garibaldi binnenvalt, en de Siciliaanse strijdkrachten. Wanneer Tancredi vertrekt om zich aan te sluiten bij de Siciliaanse troepen belandt Paolo in een identiteitscrisis. Paolo veracht zichzelf na dit afscheid en vraagt zich af waarom hij een traditie en cultuur verdedigt die hij niet kan uitleggen. Zijn hele leven lang hield hij van boeken, ideeën en kunst zonder die ooit daadwerkelijk te begrijpen. 'Ik verdedig een gevoel waarvan ik zelf niet bij geboorte was.'

‘WAT HEB IK AAN
MIJN INTELLIGENTIE
ALS IEDEREEN
DOMMER IS DAN IK?’

Volgens Paolo is die vervreemding met de rest van de wereld te wijten aan zijn vader (Kees Hulst), die hem opvoedde met een superioriteitsgevoel en voorliefde voor hoge kunst. De eenzaamheid waar Paolo in terecht komt na Tancredi's vertrek, confronteert Paolo met de teloorgang van zijn vaders

gedachtengoed. In een ijzersterke monoloog reflecteert Paolo op zijn isolatie ten opzichte van de rest van de samenleving: 'Wat heb ik aan mijn intelligentie als iedereen dommer is dan ik? Ik wil Avicii goed kunnen vinden, maar ik kan het niet omdat ik Mozart ken.'

De voorstelling komt pas volledig op snelheid wanneer Garibaldi (Benno Veenstra) de villa van de familie bezoekt, op uitnodiging van Paolo. Garibaldi verbeeldt de komst van de nieuwe generatie; de nieuwe orde met haar eigen idealen. De revolutionair fungeert als schijnbare tegenpool van de in verval geraakte adel en zet daarmee de verhoudingen op scherp: hij is rationeel, kil en berekenend. In een rap tempo fileert Garibaldi alle gebruiken, normen en voorkeuren van het huis waar hij de gast is.

Als ware representant van de wil van het volk, volgens Garibaldi zelf, beschimpt hij het elitaire tijdverdrijf: de zucht naar en de accumulatie van kennis. In het ware leven en in de strijd heb je namelijk niks aan die perfecte metafoor. Garibaldi spot lijsig met de onbekwaamheid van de adel, die niet eens in staat is hun eigen kraan te repareren. Bovendien is die hoge kunst 'niet te begrijpen zonder twee masters en een gouden paplepel'. Door Garibaldi's kille

beschouwing leen je als het ware even zijn ogen, waardoor je genoodzaakt wordt te reflecteren op jouw eigen rol en positie als bezoeker van het theater.

De kracht van *La Pretenza* zit in de vervlechting van negentiende-eeuws Sicilië met onze huidige maatschappij. In beide samenlevingen leven groepen in vervreemding en onbegrip van elkaar. Garibaldi personifieert het populisme in zijn claim voor het volk te spreken en poging de regentenklik de das om te doen. 'Het volk' krijgen we uiteraard niet te zien of te horen. Zoals Don Fabrizio terecht opmerkt: 'Dingen moeten veranderen om hetzelfde te blijven.'

Met de komst van Garibaldi zien we ook hoe de bouw van wolkenkrabbers en kolossen van cruiseschepen Sicilië verder opslokt. Hiermee zien we ook de schaduwzijde van de vernieuwing: dat wat verloren gaat in de vloedgolf van de revolutie. De oude villa wordt omgetoverd in een pizzeria, waar ze 'the best Italian pizza' verkopen. De vernieuwing kent geen nuance of weerwoord. Dat blijkt wanneer de butler van de familie (Valentijn Benard) gedesillusioneerd terugkeert na zijn poging een restaurant te openen. 'Mensen willen verdedigen dat er bij hun moeder het beste

gekookt wordt en daarom moorden ze.' De nieuwe tijd betekent ook een invasie van de ander, die via commercie en toerisme haar eigen gewoontes opdringt.

‘MENSEN WILLEN
VERDEDIGEN DAT ER
BIJ HUN MOEDER
HET BESTE GEKOOKT
WORDT EN DAAROM
MOORDEN ZE’

In de vergelijking tussen de Risorgimento en de moderne tijd zit zowel de opwinding als de teleurstelling van het stuk. De opwinding zit hem in de vragen die de parallellen met de Risorgimento doen oproepen. Het negentiende-eeuwse Sicilië dat moet wijken voor het ideaal van een verenigd Italië, doet sterk denken aan onze eigentijdse discussie over de invloed van Brussel. Het is meer dan relevant dat de angst of identiteit en authenticiteit van het lokale niet verloren gaat bij de komst van het nieuwe. Het stuk roept meerdere vragen op: Is het onvermijdelijk dat in elke wezenlijke

verandering een verloren generatie schuilgaat? Zijn we blind geworden voor de problematiek van de periferie omdat de mondiale politiek voorrang heeft?

De hoop dat *La Pretenza* via de herinterpretatie van een klassieker tot nieuwe inzichten kon komen, is helaas niet in vervulling gegaan. Dit kan deels te wijten zijn aan de hoge verwachtingen die ik van tevoren had of aan het ambitieuze project dat de makers zich hebben toegeëigend. Desalniettemin intrigeert *La Pretenza* en houdt het je nog dagen in zijn greep. *La Pretenza* slaagt er namelijk in de pijnpunten van onze tijd bloot te leggen. We kunnen de razendsnelle sociale veranderingen van vandaag de dag maar ternauwernood bijbenen. Net als de Siciliaanse adel staan we ietwat perplex en hulpeloos aan de zijlijn. Ook ik had tevergeefs gehoopt een advies of een suggestie voor 'Hoe nu verder?' uit het stuk te kunnen halen. Gelukkig is het plagende, hedonistische einde een groot schot in de roos. De teloorgang van Europa ligt nog altijd in onze handen. ▲

La Pretenza is t/m 6 november te zien in de Nederlandse theaters.

Lieve Huub

Zijn naam is niet echt Huub, maar dat vind ik wel bij hem passen. De naam is afgeleid van Hubrecht, een tweestammige Germaanse naam. Deze stammen betekenen blijkbaar 'geest' en 'stralend'. Dat is Huub ook: een stralende geest. Net als naamgenoten Hubertus van Pruisen, Huub Stapel en Hubertus van Luik. Prins, acteur en heilige. Hij verkeert in goed gezelschap, die Huub.

Ons witte waterkraantje, daar op het Leidseplein.

Tekst /// Danielle Kliwon Beeld /// Anna Berkhout

De eerste keer dat ik Huub zag was op het nieuws. Het zesuurjournaal op AT5, ik weet het nog goed. Het was een heel kort item, nog geen minuut, over het mogelijk verplaatsen van een waterkraan op het Leidseplein. Een initiatief van Join the Pipe om schoon drinkwater voor iedereen toegankelijk te maken. Ik wist niet eens dat er überhaupt een waterkraan stond en hier hadden ze het over verplaatsten. Het zou allemaal wel, deed me niet zo veel, ik vond het niet echt interessant, tot ik Huub een paar weken later in levenden lijve ontmoette.

Ik waggelde stomdronken over het Leidseplein: hij stond stil op het Leidseplein. Ik keek om me heen: hij keek naar mij. Onze blikken kruisten. De vijfsecondenregel, die kennen we allemaal wel: maak je vijf seconden oogcontact, dan kan je erop afstappen. Één, twee – Ik was ongeduldig en stapte meteen op Huub af. Gewapend met een droge bek en een leeg flesje Vitamin Water dat ik de Bubbels in én uit had gesmokkeld.

'Schoon drinkwater voor iedereen. Kom maar op, Huub, ik heb dorst.'

Met mijn rechterhand drukte ik op de knop – het kostte me meer pogingen dan ik bereid ben toe te geven – en met mijn linkerhand hield ik de fles onder zijn hals. Koud water uit de kraan en mijn fles liep langzaam vol. Één slok, twee slok, drie slok, fles leeg. Weer bijvullen dan maar. Uiteindelijk stond ik ruim tien minuten water te drinken bij Huub. Water bijgevuld voor anderen. Water gegooid in mensen hun gezicht. Waterpret. Toen ik Huub verliet, was m'n mond niet meer droog, m'n fles was niet meer leeg en ikzelf was iets ontnuchterd. Het was het begin van de liefde tussen Huub en mij.

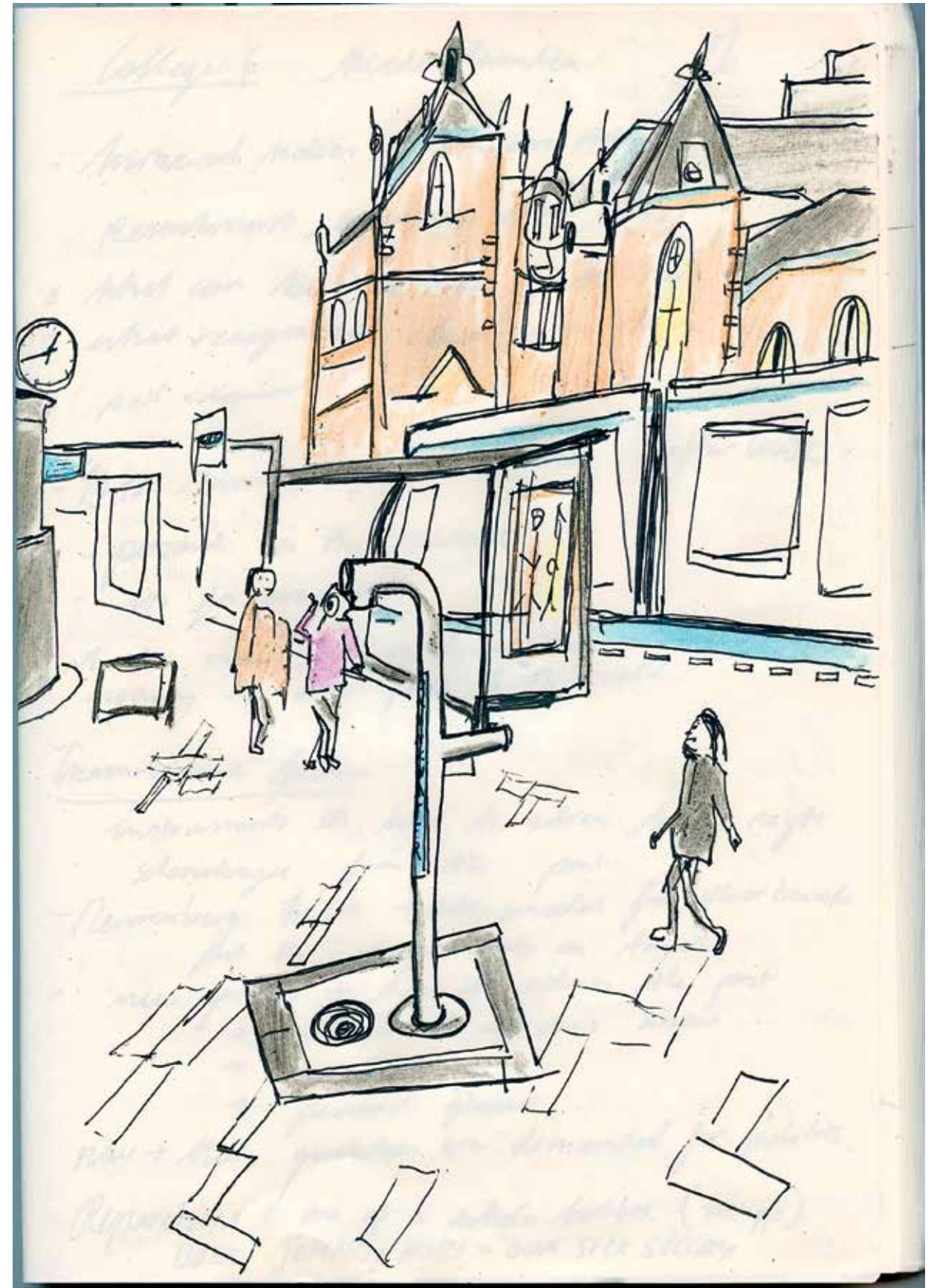
Een echte vent die me gewoon water geeft wanneer ik het nodig heb, zonder er iets voor terug te verwachten. Dat is Huub.

Inmiddels zien we elkaar maandelijks, soms zelfs wekelijks, welteverstaan met ups en downs. Zo nu en dan is hij bezig met andere meisjes of zijn er kindjes met hem aan het spelen. Af en toe ligt er kots naast hem en dan was er die keer dat een dronken Purmerender net de lippen volledig om Huubs kraan had gekruld: ja, dan is een blik afdoende en loop ik gewoon door. Maar er zijn ook genoeg momenten dat ik weer met mijn lege flesje naar Huub toesnel: ochtend, middag, avond, nacht, nuchter, dronken, stoned, gewoon zomaar, en dan hebben we de grootste lol samen. Waterpret. Beetje water hier, beetje water daar, flesje vullen, handen wassen en weer gaan.

‘HET WAS HET BEGIN VAN DE LIEFDE TUSSEN MIJ EN HUB’

De Amsterdamse waterhappertjes in het Vondelpark die meer weg hebben van een wastafel en de waterfonteinnetjes op openbare en toegankelijke plekken kent eenieder wel, maar Huub, Huub is anders. Huub is een echte kraan, met een knop en een stop en een zwanenhals. Hij is niet meer weg te denken uit het Amsterdamse straatbeeld. Niet uit mijn Amsterdam in ieder geval. En natuurlijk zijn er inmiddels meer kraantjes verspreid door de stad en is kraanwater helemaal hip, maar Huub was echt een van de eersten. De eerste daar op het Leidseplein. Hij is er voor uitgedroogde toeristen, voor aan een zonnesteek-lijdende vakantiegangers, voor lallende studenten, voor jolige kinderen, voor iedereen, voor mij.

Dankjewel, Huub. Stralende geest. Ons witte waterkraantje, daar op het Leidseplein. ▲

Een wortelende swap-bewoner

Onlangs las ik in *De Groene Amsterdammer* weer eens een stuk over mensen die zich vanwege hun werk vestigen in Amsterdam, maar zich niet binden aan de stad. Een veelbesproken onderwerp dat iedereen van betekenis wil voorzien, dus besloot ik dat zelf ook maar te gaan doen.

Ik vertrek vanuit het artikel ‘Swap-bewoners’ van Pieter Lagerwaard, dat mij overrompelde door zijn vernuftige invalshoek. Het uitgangspunt van het stuk is dat de swapfiets symbool staat voor de ontworteling van de moderne stadsmens. De mogelijkheid om gemakkelijk te kunnen ‘swappen’ tussen steden of fysieke voorwerpen is voor hem belangrijk, en daarom wil hij flexibele verbindingen hebben, zoals met een swapfiets.

Door de behoefte aan flexibiliteit is de moderne stadsmens niet eens in staat om een fatsoenlijke relatie op te bouwen met zijn eigen fiets, iets waar wat mij betreft de beschaving – in ieder geval de Nederlandse – min of meer begint. Als dat niet eens lukt, dan kan de bejaarde buurvrouw al helemaal op weinig sociaal contact rekenen. Dat ene korte gesprekje, waar ze vervolgens de hele dag op teert, kan ze wel uit haar hoofd zetten.

Deels begrijp ik het wel. Waarom zou je sociale verbindingen aangaan als je binnen de kortste keren deze stad inruilt voor een andere? Je begint ook geen relatie als je weet dat je de volgende maand weer gedumpt wordt. Het voelt het veiligst om het maar zo oppervlakkig mogelijk te houden en geen serieuze verbindingen aan te gaan. Het

levert toch niets op, want na een maand of twee ben ik – de wereldbewoner – alweer vertrokken.

Als anti-kraker deel ik het gevoel van tijdelijkheid met de swap-bewoners. Op dit moment ben ik aardig tevreden met mijn woonplek, maar het is mogelijk dat ik de volgende maand weer moet vertrekken. Zou ik me door de toekomstige teleurstelling stoïcijnser moeten opstellen? Natuurlijk niet. Om het wonen iets van betekenis te geven, zal iedereen zich toch echt een klein beetje moeten wortelen, en zijn swapfiets linea recta moeten inruilen voor een permanente. ▲

Tekst /// Vincent Kupers

Beeld /// Imke Chatrou

‘Enough about you, let's talk about me, Johnny Bravo’

De meeste mensen kennen Johnny Bravo wel: de geblondeerde hunk van Cartoon Network. Hij heeft aan zelfvertrouwen geen gebrek en is ervan overtuigd dat alle vrouwen hem willen. Een karikatuur, een overdrijving, met groot haar en een nog grotere mond. En sinds begin dit jaar heeft

Brazilië haar eigen Johnny Bravo.

Tekst /// Danielle Kliwon Beeld /// Katja Schraag

Ik, Johnny Bravo, Jair Bolsonaro, heb gewonnen.’ Niet de woorden die men zou verwachten van de president van de Federale Republiek van Brazilië. Bestaande uit ruim 8,5 miljoen vierkante kilometer, is Brazilië het grootste land in Zuid-Amerika en beslaat het bijna de helft van het continent. Het is het vijfde grootste land ter wereld, het zesde grootste land gemeten in bevolkingsomvang, de op zeven na grootste economie en Brazilië huist het grootste regenwoud op aarde: het Amazoneregenwoud. Zeker niet onverdienstelijk. De grootsheid van Brazilië staat echter in schril contrast met de dalende werkgelegenheid. Vele Brazilianen leven onder de armoedegrens, het land kent ongelooflijk veel corruptie, de sociale ongelijkheid is enorm en te midden van deze problematiek zitten de Brazilianen met een leider die zichzelf vergelijkt met tekenfilmfiguur Johnny Bravo. Zijn aanhangers zien hem als dé man die de corruptie in het land zal aanpakken en de economie uit het dal kan helpen. Zijn tegenstanders zien hem als een homofoob en misogynist. Bolsonaro ziet zichzelf blijkbaar als een arrogante, blonde persiflage van Elvis Presley. Maar wie is deze cartooneske Braziliaanse president eigenlijk? Wie is Johnny Bravo Jair Bolsonaro?

Tandarts of het leger

Jair Bolsonaro, tweede naam Messias, is van eenvoudige komaf. Hij speelde volleybal en ging vaak vissen met zijn vrienden. Zijn moeder was huisvrouw, zijn vader tandarts. Van Bolsonaro werd verwacht dat hij eenzelfde pad zou bewandelen als zijn vader: simpel, veilig

en voorspelbaar. Althans, tot guerrillastrijder Carlos Lamarca in de jaren 70 de Ribeiravallei, waarin Bolsonaro opgroeide, koos als zijn uitvalsbasis. Enkele jaren eerder had er in Brazilië een staatsgreep plaatsgevonden: het Braziliaanse leger had met hulp van de Verenigde Staten de toenmalige president Joao Goulart afgezet. Een strenge militaire dictatuur volgde. Lamarca was een van de vrijheidsvechters die zich verzetten tegen de militaire overheersing. De komst van Lamarca naar de vallei was een belangrijk keerpunt in Bolsonaro’s

‘BOLSONARO WILDE OPKOMEN VOOR ALLE MISSTANDEN IN BRAZILIE’

leven en zou impact hebben op de nationale historie van Brazilië. Bolsonaro zou getuige zijn geweest van een vuurgevecht tussen de linkse Lamarca en politieagenten. Deze schietpartij en de militaire aanwezigheid die volgde in de vallei, deden zowel Bolsonaro’s passie voor het leger als zijn haat voor linkse politiek (en linkse denkbeelden) ontvlammen. Niet langer wilde Bolsonaro tandarts worden: hij wilde het leger in en opkomen voor alle – in zijn ogen – misstanden in Brazilië. Op zijn achttiende verliet hij het ouderlijk huis en ging hij studeren aan de AGULHAS NEGRAS ACADEMIE voor legerofficieren.

Einde carrière

Aan Bolsonaro's militaire carrière kwam abrupt een einde in 1986, toen hij ervan werd beschuldigd verscheidene aanslagen te hebben voorbereid om aandacht op te eisen voor de slechte salarissen binnen het leger. Hoewel hij uiteindelijk werd vrijgesproken van alle aanklachten zat een toekomst binnen het leger er niet meer in. Hij was agressief, zo is te lezen in de transcripten van Bolsonaro's rechtszaak. Zijn argumenten waren niet logisch, noch in balans. Hoewel vrijgesproken, verklaarde het leger hem 'ongeschikt om officier te zijn'. In diezelfde periode eindigde ook het militaire dictatorschap in Brazilië. Er kwam een nieuwe constitutie en Bolsonaro besloot zijn kansen te wagen in de politiek.

Stupidosaurus

Binnen de politiek ontpopte hij zich als een verdediger van het leger, een romanticus die terugverlangde naar de dictatuur en een tegenstander van democratie. Een koppige man met een beperkt en bekrompen wereldbeeld. Een Stupidosaurus, aldus *O Globo*, een toonaangevende Braziliaanse krant die hem afbeeldde als een dwaze dinosaurius met legerlaarzen aan. Tegen een vrouwelijk congreslid zei Bolsonaro ooit dat hij haar nooit zou verkrachten, omdat ze dit niet verdiende. Hij toonde zichzelf een trots homofoob, door te stellen dat hij liever een dode zoon had dan een zoon die thuiskwam met een 'bebaarde' partner. Zijn vijfde kind, een dochter, noemde hij een 'zwakheid van het zaad' en in eenzelfde adem verklaarde hij zwarte Brazilianen, quilombolas, te dom en te dik om zich voort te planten. Een man die geen blad voor de mond nam, zelfs al kwam er geen zinnig woord uit. De man die vandaag de dag president is.

‘HIJ HAD LIEVER EEN DODE ZOON, DAN EEN ZOON MET EEN 'BEBAAARDE' PARTNER’

De Hand van God

Aanvankelijk zag het er niet naar uit dat Bolsonaro de presidentsverkiezingen zou winnen. Fernando Haddad en Ciro Gomes deden het beter in de polls en verwacht werd dat beiden in staat zouden zijn om Bolsonaro te verslaan, mocht het zover komen. Tot de steekpartij. Hij was in Juiz de Fora voor een rally. Zijn naam werd gescandeerd. 'O capitão está de volta!' [De kapitein is terug!] Plots was daar Adelio Bispo de Oliveira met een mes van twintig centimeter. Hij dreef het tot aan het hilt in Bolsonaro's onderbuik, 'een commando van God', zo zou hij later zeggen. Bolsonaro werd met spoed naar het ziekenhuis overgebracht. Zijn maag was doorboord en hij verloor meer dan twee liter bloed. Bijna kwam hij om het leven, maar hij kreeg er iets kostbaars voor terug: de dag dat Bolsonaro werd neergestoken, was de dag waarop hij de verkiezingen van Brazilië won. Hoewel er nog een volle maand te gaan was voordat de Braziliaanse burgers mocht-

ten stemmen, was dit het keerpunt in Bolsonaro's presidentiële campagne. Zijn oudste zoon twitterde dezelfde dag nog: 'Vocês acabaram de eleger o presidente.' [Jullie hebben net de president gekozen.] Niet alleen gaf de aanval Bolsonaro extra media-aandacht, zijn steekwond zorgde er ook voor dat Bolsonaro niet kon deelnemen aan de eerste televisiedebatten tussen presidentskandidaten. Zijn verwondingen waren te ernstig. Hij woonde uiteindelijk geen enkel presidentieel debat bij, maar het volk had hem omarmd: langzaam maar zeker begon Bolsonaro te stijgen in de polls. En dat allemaal door een steekpartij, op commando van God.

Tropical Trump

In eerste instantie werd Bolsonaro gezien als te extreem, te racistisch, te agressief. Hij zei dingen die anderen niet durfden te zeggen. Maar hoe seksistisch, racistisch en homofoob ook, blijkbaar benoemde hij de dingen die het Braziliaanse volk dacht. Via Twitter en Facebook verzamelde hij trouwe volgers, Bolsominions, en de buitenlandse pers gaf hem de bijnaam Tropical Trump. Voor de buitenwereld geen compliment, maar voor Bolsonaro wel. Waar Trump claimt Amerika weer *great* te maken, wil Bolsonaro Brazilië weer groots maken: 'Brasil acima de tudo, Deus acima de todos.' [Brazilië voor alles, God boven alles]

Corrupção política

Tijdens zijn inauguratie speech beloofde Bolsonaro de Brazilianen dat hij het land 'zou bevrijden van corruptie'. Inmiddels is duidelijk dat zijn administratie net zo corrupt is als die van zijn voorgangers. Bolsonaro's zoon, Flavio, wordt verdacht van het witwassen van geld, er loopt een onderzoek naar de onpartijdigheid van de minister van Justitie, en de minister van Toerisme zou campagnegelden achterover hebben gedrukt. Nepotisme is hen ook niet vreemd: zo heeft Bolsonaro weer een andere zoon benoemd tot ambassadeur in Amerika. Over het bestrijden van corruptie heeft hij al een aantal maanden niets gezegd.

Bolsonaro palmde het volk in met opruiende woorden, loze beloftes en een messensteek die hem uiteindelijk meer goed dan kwaad heeft gedaan. Na bijna een jaar is er nog niks veranderd noch beter geworden. Terwijl het Amazoneregenwoud afbrandt en de criminaliteit in Brazilië weer stijgende is, post de president ongepaste opmerkingen op sociale media over de vrouw van de Franse president Macron. Bolsonaro's presidentschap lijkt een verzameling van gênante headlines en schaamteloze uitspraken te worden. Ook de publieke opinie schijnt langzaam te veranderen. Steeds meer burgers keren zich tegen Bolsonaro.

Een man van het volk

Byro, woonachtig in Brazilië, is ondanks alles nog groot fan van Bolsonaro. Hij meent dat 'de Legende', zoals zijn aanhangers hem noemen, de oplossing is voor alle problematiek in Brazilië. Dat er nog weinig zoden aan de dijk zijn gezet, noemt hij 'praat van haters'. 'Ook Rome is niet in één dag gebouwd,' zo stelt Byro. Hij is van mening dat het niet aan Bolsonaro ligt, dat geen van zijn campagnebeloftes

zijn ingelost. De president wordt tegengewerkt door mensen die niet het beste met Brazilië voor hebben. Mensen die hem liever zien falen, omdat ze jaloers op hem zijn. Wanneer hij wordt gevraagd naar de, op z'n zachtst gezegd, onhandige uitspraken van Bolsonaro, het branden van het Amazoneregenwoud en zijn chaotische buitenlandse beleid, gooit Byro het op zwartmakerij van de media. 'Bolsonaro is de toekomst van mijn land,' meent Byro. 'Hij is een normaal persoon, net als jij en ik, geboren op het platteland, geboren onder de mensen. Niet zoals de elite politici die de afgelopen jaren ongehinderd mijn land de afgrond in konden helpen.' Dit is een sentiment gedeeld door vele van Bolsonaro's aanhangers: zijn bescheiden afkomst maakt hem een man van het volk en daar houden Brazilianen van.

‘ZIJN ADMINISTRATIE IS NET ZO CORRUPT ALS DIE VAN ZIJN VOORGANGERS’

Best-case scenario bestaat niet

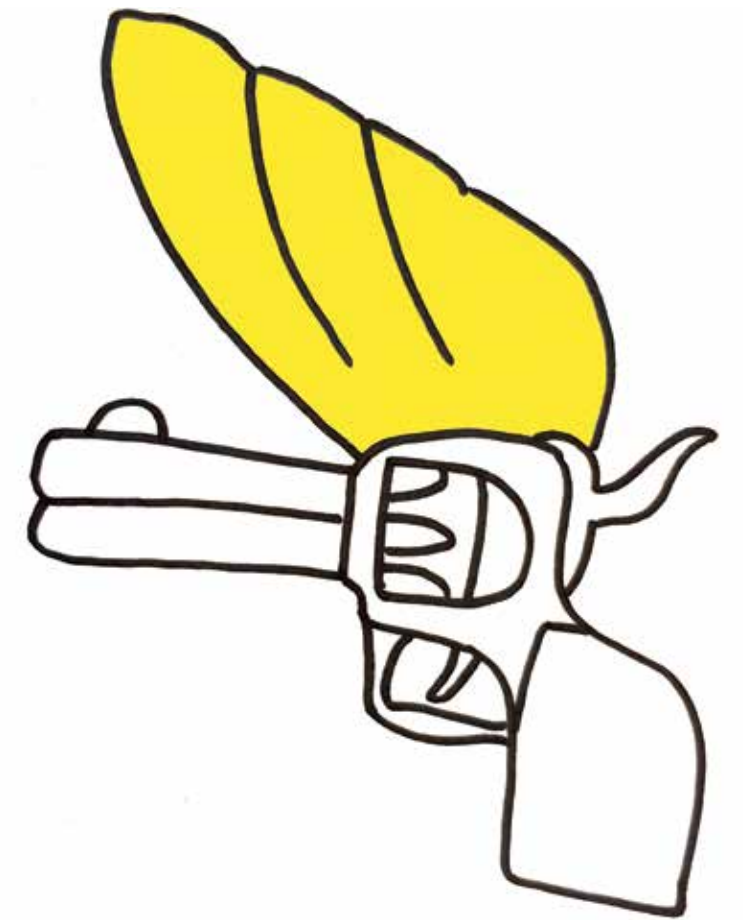
Voor de geboren Braziliaan Leonardo, inmiddels inwoner van Amsterdam, is het duidelijk: Bolsonaro is niet de Messias die hij zelf denkt te zijn. Leonardo komt uit een fraai middenstandsgeslacht. Zijn familie behoort niet tot de rijkere Brazilianen, maar ze zijn zeker niet arm. Hij slaat de gebeurtenissen in zijn land met gepaste bezorgdheid gade. Zijn familie heeft niet gestemd, zowel niet op Bolsonaro als op zijn linkse tegenstander in de tweede ronde, Fernando Haddad. Het was voor hen kiezen uit twee kwaden. Met in zijn achterhoofd dat Bolsonaro een groot fan is van een dictatuur en een militaire achtergrond heeft, ziet Leonardo niet snel ruimte voor verbetering. Bolsonaro verzamelt volgens hem zijn naaste familie en vrienden om zich heen en plaatst hen op invloedrijke posities binnen zijn administratie. 'Een Latijns-Amerikaanse familie dynastie', zo noemt hij het zelf. 'In het ergste geval, is Brazilië over een aantal jaar, wellicht een aantal maanden, een dictatuur. Bolsonaro heeft zijn voorliefde voor deze manier van heersen nooit onder stoelen of banken gestoken. En in het beste geval?' Hij kan er zo snel niet op komen. Hoewel hij hoop houdt, bestaat een best-case scenario voor hem niet. 'Ik weet waar ik Brazilië wil zien over tien jaar: een bloeiende economie, een toeristische trekpleister, een land dat veilig is waar corruptie tot het verleden behoort. Ik zie alleen geen enkele manier hoe we daar met Bolsonaro aan het roer kunnen komen.' En met hem velen.

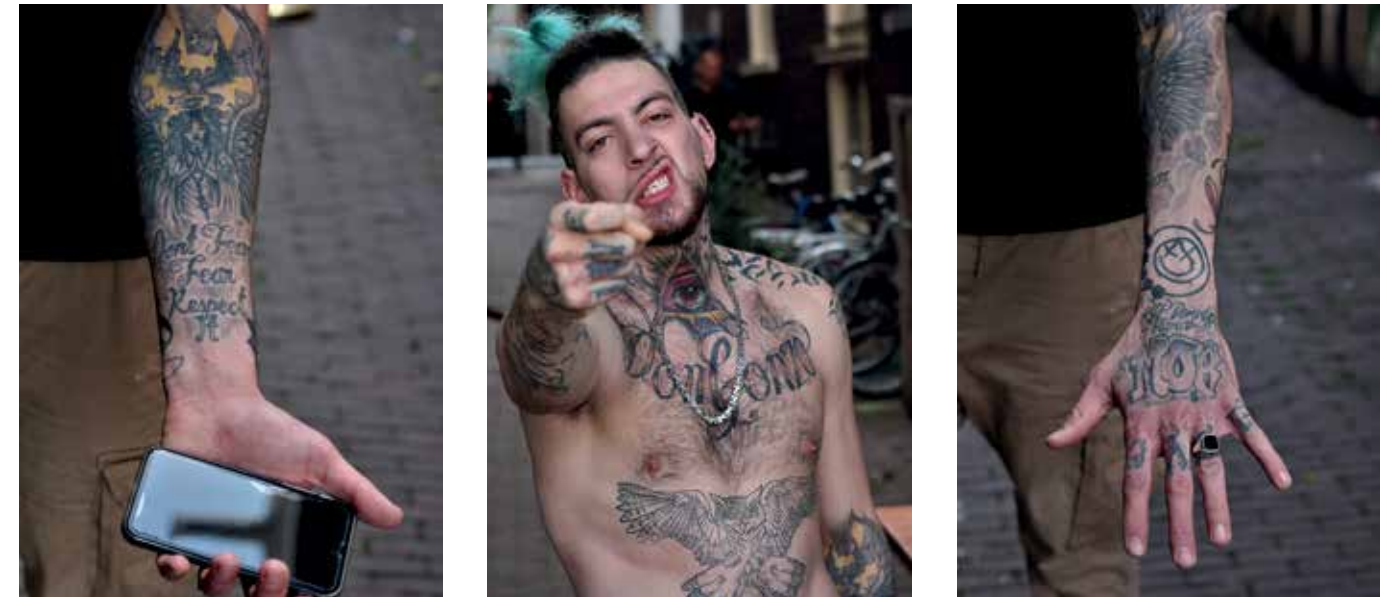
Zowel de Human Rights Watch (HRW), een internationale organisatie die zich richt op mensenrechten, en de United Nations (UN) hebben zich recentelijk uitgesproken tegen Bolsonaro. Ze beschuldigen hem onder andere van het goedkeuren van politiegeweld, het aansporen van illegale houtkap in het Amazonegebied en het steunen van martelingen. Bolsonaro vernauwt de democratische ruimte

die er in een republiek hoort te zijn. Hij voelt zich verheven boven de wet en internationale organisaties maken zich hierom zorgen. Leonardo's vrees wordt gedeeld, want, zo stelt Kenneth Roth, hoofd van de HRW: '...dit is hoe autoritaire overheden ontstaan. Door presidenten die denken dat ze boven de wet staan. Dit is hoe 'gekozen' dictaturen ontstaan.'

Voor de critici, zowel internationaal als nationaal, die Bolsonaro en zijn beleid in twijfel trekken, en voor de politici die het land weer op de rails willen krijgen, heeft Bolsonaro een duidelijk antwoord. Een antwoord dat duidelijk maakt dat hij zichzelf boven de wet ziet. Almachtig. Hij is tenslotte de president. Hij is de grote leider. Wat de rest vindt, daar trekt hij zich niet veel van aan.

'Eu, Johnny Bravo, Jair Bolsonaro, ganhou, porra!' ▲

Creativiteit, verhalen, leven, liefde

Tatoeages zijn steeds vaker te zien in het dagelijkse beeld. Marijke van om de hoek heeft een klein vlindertje aan de binnenkant van haar pols en Yuri, die stille jongen met het brilletje helemaal voor in de klas, liet laatst de leeuwenkop op zijn borst zien.

Het zijn niet alleen maar criminelen, rappers of hoeren die kunstzinnige inkt op hun lichaam hebben staan. Toch worden tatoeages vaak geassocieerd met masculiniteit en criminaliteit. Klopt dit nog wel?

Tekst /// Danielle Kliwon Beeld /// Leonardo Lucas Adriano & Danielle Kliwon

Volgens Jacob Gxnzo niet. En dat terwijl hij wel voldoet aan het stereotype beeld dat velen hebben van mensen met tatoeages. Luid, grote mond en rapper. De geboren in New York met Italiaanse en Puerto Ricaanse roots heeft verschillende tatoeages verspreid over zijn lichaam. Hij geeft zelf toe dat sommige van zijn tatoeages wel te maken hebben met masculiniteit (en wellicht criminaliteit), zoals de letters M.O.B. [money over bitches] op zijn hand, maar dat dit niet de voornaamste drijfveer is geweest om ze te zetten.

'Al mijn tatoeages vertellen een verhaal: mijn verhaal. En als er minder mooie hoofdstukken in mijn verhaal zitten, dan moet dat ook verteld worden. Maar dat betekent niet dat het vanuit stoerdoenerij of slechte gewoontes komt. Niet iedereen die lelijke dingen heeft meegemaakt is een crimineel: niet iedereen die M.O.B. op zichzelf tatoeëert is een gangster. Om er een oordeel over te kunnen vellen, moet je het verhaal kennen.'

Vroeger behoorden tatoeages voornamelijk tot de onderkant van de samenleving. Het waren meestal zeemannen, criminelen, soldaten en arbeiders die tatoeages namen. Oorspronkelijk afkomstig uit het Oosten, waren het ook de soldaten en zeemannen die de tatoeage introduceerden in de westerse cultuur. Zij hadden overzees leren tatoeëren en namen deze kunst mee terug naar huis. Er werd voornamelijk vanuit havengebieden gewerkt, van oudsher het walhalla voor criminelen en prostituees. Het is dus ook niet vreemd dat deze 'lagere klasse' als eerste betekend werd met dit fenomeen en vandaag de dag wellicht nog steeds het stigma bij zich draagt. De tatoeage begon echter in de 19e eeuw aan een opmars binnen Europa. Koning Edward VIII had tatoeages, evenals zijn zonen en de Engelse aristocraten volgden dit voorbeeld, zo ook de mariniers van de Royal Navy.

Na de Tweede Wereldoorlog ontstond er een ware 'tatoeage tegen-cultuur'. Mensen begonnen de tatoeage bewust te dragen als een kenmerk van de 'ander', datgene dat niet binnen de huidige maat-

schappelijke normen past. Het waren voornamelijk groepen die zich al bevonden aan de rand van de samenleving, groepen die zich tegen de stromen binnen de maatschappij in bewogen. Denk hierbij aan motorclubs, punkers en verscheidene groepen met een migrantenafkomst. Omdat hun leefstijl al als rebels werd gezien door de heersende norm, werd de tatoeage binnen Europa automatisch gelinkt aan recalcitrant gedrag, non-conformisme en opstandigheid. Ondanks dat er steeds meer mensen tatoeages droegen, werd er nog steeds met een schuin oog naar hen gekeken.

De echte omslag kwam in de jaren 70 en 80: vrouwenemancipatie. Vrouwen vergaarden in die periode nieuwe vrijheden, waaronder de vrijheid om een tatoeage te zetten als zij dat wilden. Waar tatoeages voor vrouwen eerst werden gezien als iets vulgairs, iets voor hoeren in het havengebied, werden tatoeages nu een symbool van de vrouwelijke vrijheid en emancipatie. Niet langer was de tatoeage typisch iets mannelijks: plotsklaps was het ook zacht en feminien.

Toch is de tattooereld nog steeds een machocultuur. Tattoo-artiest Ramona kan erover meepraten. Ze tatoeëert sinds haar negentiende en tekent al veel langer. Haar lijnwerk is recht, haar shading scherp en toch kijken sommigen binnen het wereldje met een scheef oog naar haar. Omdat ze een vrouw is.

‘Je moet toch harder werken als vrouw in deze wereld. Er zijn echt bijna evenveel vrouwelijke als mannelijke tatoeëerders, maar wat opvalt is dat de shops toch vaak eigendom zijn van (meestal) oudere mannen die nog een beetje in het verleden vast zitten. Maar dat is niet erg. Ik ben bereid hard te werken. Ik weet wat ik kan en laat mijn kunst voor me spreken.’

Ook zij is het niet eens met de link naar criminaliteit.

‘Misschien vroeger, maar nu al lang niet meer. Ik heb geen strafblad, hoor, en ik zit van top tot teen onder.’

Op haar linker onderarm heeft ze een donkere, bijna volledig dichtgeïnkte sleeve die uitmondt in geometrische vormen op haar hand. Onder de donkere inkt, lijken oudere tatoeages door te schijnen. Net als Jacob, legt ze uit dat tatoeages verhalen zijn.

‘Die tattoos hieronder, die je een beetje wel, maar eigenlijk niet ziet, dat zijn tatoeages die mijn ex-vriend op me heeft gezet. Toen vond ik het vet, maar het lijnwerk is niet goed, de kleuren zijn niet mooi, het design klopt gewoon niet. Het is gewoon niet mooi. Maar ik zal ze nooit weg laten halen, want ze zijn ook een deel van mij. Ik was ook ooit die persoon die haar vriend op zich liet oefenen met tatoeëren. Dit is een van de lagen van Ramona. En dat die onderlaag door de bovenlaag schijnt, maakt het alleen maar mooier. Ik houd van alle delen van mezelf, van alles dat ik heb meegemaakt en als ik dat op mijn lichaam mee kan dragen, dan is dat alleen maar liefde.’

Sommige tatoeages zijn wel degelijk masculien, zo meent Belinda.

Zelf heeft ze een infinity teken op haar ringvinger, heel subtiel en bijna niet te zien. Ze noemt het een feminine tatoeage. Sleeves, full body tattoos en grote werken vindt zij masculiener. Maar tegelijkertijd stelt ze dat ze over het algemeen tatoeages niet masculien vindt.

‘Vrijheid van expressie, een teken van leven en liefde. Hoe kan je daar een stempel van masculiniteit op drukken? Dat is veel te stigmatiserend en zo doe je mensen te kort.’

Vandaag de dag is er geen enkele cultuur op aarde te vinden die niet aan lichaamsversiering- en modificatie doet en tatoeages zijn daar een vorm van. Tekenen van beschaving, zo noemt antropoloog Arnold Rubin ze. Groepsverbondenheid en wederzijdse identificatie, menen zijn collega’s Robert Brain en Victoria Eben. Tatoeages zijn volgens hen een uniek menselijk verschijnsel, hetgeen de mens eleevert van natuurwezen tot sociaal cultuurwezen. Een uitdrukking van individualisme en een liefde voor het leven. Niet zozeer de lagere klasse, criminaliteit, masculiniteit en slechte gewoontes. De tatoeage is in de westerse wereld misschien zo begonnen, is wellicht op die manier geïntroduceerd. Maar daar gaat het allang niet meer om. Het gaat om creativiteit, om verhalen, om leven.

Om liefde. ▲

Weg met de 100 cent koffie

Tekst /// Vincent Kupers Beeld /// Dorota Dabrowska

Wist je dat studenten genoeg moeten nemen met de 40 cent koffie? Het drinken van koffie is de hoeksteen van het studentenleven: zonder deze aangeleerde obsessie zijn we alleen doelloos bezig met het opslaan van kennis. Het is een betekenisgever, die de UvA ons in twee kwaliteitsniveaus aanbiedt: de 40 cent koffie en de 100 cent koffie.

Bij het maken van een keuze tussen de twee opties ontstaat telkens een onontkoombaar dilemma: kies ik voor de dure of de goedkope variant? De 100 cent koffie is goed van smaak, maar wel 100 centen, waardoor er niet zorgeloos doorgedronken kan worden. Bij de 40 cent koffie kan dit wel, maar wanneer de dure variant eenmaal is gedronken, voelt het alsof de 40 cent versie maar een glimp van de werkelijkheid weergeeft.

Het dilemma is voer voor filosofiestudenten, maar het voetvolk heeft helemaal geen belang bij onnodige abstractie. Ze willen zonder overpeinzingen koffie bestellen, en het liefst meerdere keren per dag. Hierbij vertroebelt de smaak van de 100 cent koffie alleen maar de geest. Door zijn verfijnde smaak wordt de 40 cent variant altijd in het perspectief geplaatst van zijn superieure tegenhanger. Voordat we daadwerkelijk kunnen genieten van de 40 cent koffie, zouden we eerst het bestaan van de duurdere variant moeten vergeten. ▲

Babel, Maandblad voor de Faculteit der Geesteswetenschappen, Spuistraat 134, kamer 2.01F, 1012 VB Amsterdam, babel-fgw@uva.nl

Hoofredactie
Maryse Boonstra, Danielle Kliwon, Julianne van Pelt

Redactie
Freek Haye, Vincent Kupers, Arthur Meijer, Rosa Uijtewaal

Eindredactiecoördinatie
Jill Luites

Eindredactie
Ezra Glasbergen, Suzanne Hoogstraten, Ine Heemeryck, Shannen Boekhorst, Elisa Ros Villarte, Bart van Haaster, Eva Dalmaijer, Barend van der Have

Beeldcoördinatie
Danielle Kliwon

Fotografie
Anna Berkhout, Danielle Kliwon, Benjamin Schoonenberg

Illustraties
Anna Berkhout, Winonah van den Bosch, Imke Chatrou, Dorota Dabrowska, Bob Foulidis, Justin Nuij

Webredactie
Julianne van Pelt, Danielle Kliwon

Redactieraad
Sarah Beeks, Lisa van Dijke, Reinier Kist, Everdien Rietstap, Thomas Rueb

Vormgeving
Luke van Veen, www.lukevanveen.com

Druk
drukpartnerszuid
drukpartnerszuid.nl

Schrijven of illustreren voor *Babel*?
Babel heeft regelmatig plaats voor nieuw schrijftalent, fotografen en illustratoren. Mail ons je cv en recent werk.

Vind ons leuk op
www.facebook.com/BabelFGw
Volg ons via
www.twitter.com/BabelFGw
Volg *Babel* nu ook op
instagram: @BabelFGW

www.babelmagazine.nl

Zie ons archief in op de UvA-website van *Babel*.
Je vindt ons in de A-Z lijst van je opleiding.

Cover /// Danielle Kliwon

Een échte man

In de trein, rustige coupé
Voorgenomen de tijd voorbij te laten glijden
Met een fijn zelfhulpboek
Maar een meneer lacht vriendelijk beleefd
Zegt: 'Goh, wat een zomers weer
Maar niet heus'

Na wat koetjes en kalfjes
Begint hij te praten
Vooral over zichzelf
Wat hij heeft doorstaan
Hoe sterk hij is
En waar hij voor staat

Uit z'n roze polo
Steekt een bos krullerige, grijze haren
Vorstig naar buiten
Hij zegt het leven te kennen
Verstand van zaken
Als een échte man

Een man met traditionele waarden
Onze cultuur is groot goed
Moet onaangetast blijven, niet bekritiseerd
worden
Blijven zoals het was
'Vroeger was alles beter'
Vormt de kern van zijn grote praat

M'n linkse wenkbrauw fronsst steeds hoger
Kan mezelf soms niet weerhouden
Van een 'jeetje' en 'wat zeg jij nou'
En op de vraag wat het precieze doel van
Conservatisme dan is
Geeft hij een slecht antwoord
Ik geef 't op

Enigszins vermoeid van zijn gezever
Zie ik een kans ergens anders te gaan zitten
Alsnog dat boek uit te lezen
Maar ik bedenk me en besluit te luisteren
Laat z'n woorden maar komen
Ik ben niet boos, louter kritisch
U mag 'r zijn, ook u hoor ik graag! ▲

Tekst /// Freek Haye

Beeld /// Imke Chatrou